

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2007/2008

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

I. (iskolai) forduló

2007. december 10.

Megoldás

Jókai Mór: A tanár bosszúja

Kövy Sándor híres pataki jogtanárral történt a következő eset.

Az érdekes tanár úrnak volt a legutolsó praelectiója egy diligencia végén, s a juristák már alig várták, hogy a déli 12 órát elcsengessék, várván már akkor mindnyájukra a szekér, hogy a világ négy sarka felé szállítsa őket a szüreti vakációra.

Egyszer aztán csakugyan csengettek 12 órára, de az öreg Kövy hallatlanná tette azt s tovább magyarázott éppen valami igen érdekes régi családról, nemesi diploma satöbbiről.

A juristák várnak 5 percig, várnak 10 percig – az öreg csak magyaráz tovább és nem mozdul. Elkezdenek hát feszengeni, az ajtóra kacsintgatni, hogy a tanár úrral észrevetessék megbotránkozásukat afelett, hogy az édes vakációból ilyen vámot szed.

Látván aztán Kövy, hogy itt ugyan borsóhányás a falra minden magyarázat, úgyse hallgat rá senki, hát a mondat közepén felvette botját, kalapját, s víg vakációt kívánva elhagyta az auditóriumot. Bekövetkezvén a szüret utáni diligencia: amint Kövy a legelső praelectióra felment, azt a múltkori megszakítást folytatva így kezdte meg:

...pedig a Fekete familia igen híres és gazdag familia volt.

Hanem erre a csúffátételre aztán szégyenkezve sunyták le a fejüket a juristák, s félbe nem szakították volna többet Kövy előadását, ha reggeltől éjfélig tartott volna is az.

Jókai Mór: A létai fuvaros

Nagyon sürgős menetele volt a megyei orvosnak, éjszaka kellett még hatméröldnyi távolba utaznia, fuvarost hívatott, megmagyarázta neki, hova vigye, azzal összepakolt, bundájába vágta magát s mondta neki, hogy csak hajtson szaporán, de vigyázva.

Amint a határból kiértek, a fuvaros beszélgetéshez kezdett, de nem kapott választ, hátranéz, hát látja, hogy az orvos alszik.

No, ha alszik, akkor ő is megállítja a lovait, kifog, leszerszámoz, a lovakat kicsapja a gyepre legelni, maga meg lefekszik a kocsi mellé a szűrére, követi a jó példát.

Reggel jókor felébredt az orvos, a fuvaros éppen akkor fogta be a lovakat. Az orvosnak úgy tetszett, mintha nagyon ismerős volna a város, amelyet a közelben lát.

– Nini, hol járunk már?

– Hát csak itt vagyunk még Léta mellett.

– Hát hogy a ménkübe lehet az?

– Csak úgy biz'a, hogy láttam, milyen jóízűen alszik a tekintetes úr, nem akartam, hogy a döcögős út fölrázza az álmából.

Tehát az orvos a nagy sietséges igyekezettel azt nyerte, hogy egy éjszaka kinn hált az ég alatt a szekéren – jó vetett ágya tőszomszédságában.

- 1. feladat** (2)
Határozza meg az anekdota fogalmát!
Rövid, tréfás, csattanós történet, amely történelmi személyek vagy események, élethelyzetek mulatságos jellemzését adja.
- 2. feladat** (4)
Hogyan ismerkedett meg Jókai Mór első feleségével? Ki volt ő? (név)
1848. március 15-én a Nemzeti Színházban Laborfalvi Róza színésznő kokárdát tűzött Jókai kabátjára.
(2 pont a történet, 2 pont a név)
- 3. feladat** (4)
Nevezzen meg négy Jókai-regényt!
Például: Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, A kőszívű ember fiai, Sárga rózsza, Fekete gyémántok (Címenként 1 pont, de legfeljebb 4 adható.)
- 4. feladat** (5)
Értelmezze az anekdoták szövegéből vett idézeteket! A dőlt betűvel kiemelt kifejezésekre figyeljen!
*„csengettek 12 órára, de az öreg Kövy hallatlanná tette azt.”
Nem vette figyelembe, úgy tett, mintha nem hallotta volna.*
*„édes vakációból ilyen vámot szed”
Visszaél (hatalmi/tanári) helyzetével.*
*„borsóhányás a falra minden magyarázat”
Nincs semmi értelme, nem figyelnek rá.*
*az orvos „bundájába vágta magát”
Bundájába, kabátjába burkolózott, magára vette kabátját.*
*„vetett ágya tőszomszédságában” aludt
Saját ágya, azaz háza közelében/mellett aludt.*
(A megadottól eltérő, de helyes válasz esetén is jár az 1-1 pont.)
- 5. feladat** (2)
Kiket neveztek juristáknak?
A joghallgató diákokat.
- 6. feladat** (3)
Válassza ki az egyik anekdotát, és foglalja össze 4-5 mondatban, miről szól!
A megfelelő, pontos történetleírás 3 pont, de ha nyelvhelyességi és/vagy súlyos helyesírási hibát tartalmaz, 1-1 pontot le kell vonni.
- 7. feladat** (2)
Kinek az életrajzi adatai az alábbiak?
 - A mai Románia területén született.
 - 1904-től többször járt Párizsban.
 - mindenütt „átutazónak” érezte magát.
 - házasságot köt Boncza Bertával.
 - a Holnap antológia egyik szerzője.*Ady Endre*

8. feladat

(4)

Magyarázza saját szavaival a Mikszáth-novella alább kiemelt gondolatait!

„csak *asszony az asszony*, ha arany paszománnyal övezi is a derekát”
Nem megbízható, nem hűséges.

„a molnárnéért *magam sem teszem kezemet a tűzbe*”
Nem vállalja érte a felelősséget, nem hisz neki.

„Észreveszik...hogyne...az őrlő asszonyok az odanézés is, a visszanézés is.
Szóba rakják...hogyne...s amit nyelvük érint, nyomban feketébb lesz.”
1. pletykálnak 2. hozzátesznek a hallottakhoz, de rosszindulatúak.

(A megadottól eltérő, de helyes válasz esetén is jár az 1-1 pont.)

9. feladat

(2)

Kinek milyen ígéretére utal a novella utolsó mondata?

„Fölfelé folyik a bányi patak!”

Vér Klára ígérete férjének, hogy hű marad hozzá amíg visszatér. Előbb fog a bányi patak visszafelé folyni, minthogy őt megcsalja.

(1 pont a névért, 1 pont ha tudja mi volt az ígéret.)

10. feladat

(8)

Igennel (I) vagy nemmel (N) válaszoljon a kérdésekre! Igaz-e, hogy ...

a) Rooseveltt volt amerikai elnök olvasott egy Mikszáth-regényt, és nagyra értékelte azt?	I
b) Mikszáth kétszer is elvette Mauks Ilonát?	I
c) Ady férjes asszonynak udvarolt?	I
d) Jókait csodagyereknek tartották?	I
e) Mikszáth tanári diplomát szerzett?	N
f) Ady barátságot kötött Jókai Mórral Pápán?	N
g) Jókai másodszer is színésznőt vett feleségül?	I
h) Ady és Kosztolányi szívélyes jó barátok voltak?	N

Olvassa el figyelmesen Ady Endre versét!

Szeretném, ha szeretnének

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek

De, jaj, nem tudok így maradni,
Szeretném magam megmutatni
Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak

Vagyok: mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény
Lidérces, messze fény

Ezért minden: önkínzás, ének:
Szeretném, hogyha szeretnének,
S lennék valakié
Lennék valakié

11. feladat

(2)

Milyen szóképpel él Ady a vers első két versszakában? Írjon példát is!

Metafora.

Például: fenség, észak-fok, titok, idegenség, lidérces messze fény, utód, ő, rokon, ismerős. (A felsoroltakból bármelyik elfogadható.)

12. feladat

(2)

Milyen személyiségbeli ellentétpárt állít szembe a vers?

Idegenségerzet, magány, nagyravágyás szemben a valahová/valakihez tartozás vágya, megbékélés, belenyugvás a sorsba.

(A megadottól eltérő, de helyes válasz esetén is jár az 1-1 pont.)

13. feladat

(4)

vers napjainkban aktuális problémákról is szólhat. Ültesse át a vers gondolatait 5-6 mondatban egy mai – 21. századi, modern – naplórészletbe!

Értékelés: 2 pont, ha a tartalmi gondolat nem sérül; +1 pont, ha megfelel a napló műfaji követelményeinek (prózai szöveg és E/I személyű előadásmód); és +1 pont, ha aktualizálja a költő gondolatait.

14. feladat

(8)

Húzza alá a helyes választ! (Minden kérdésnél egy van.)

- a) Ki volt a XVIII. század végén induló nyelvújító mozgalom vezéralakja?
Pázmány Péter Mikes Kelemen Kazinczy Ferenc Batsányi János
- b) Ki vagy mi a történelmi filmekből és regényekből ismert bajonett?
bárónő bajor menyecske szúrófegyver francia mártás
- c) Melyik állatot szokás hasonlítani egy család rossz útra tévedt tagjához?
fehér holló fekete bárány szürke galamb fekete macska
- d) Milyen irodalmi műfaj a fabula?
sírvers tanmese levélregény bujdosóének
- e) Melyik a helyes írásmód?
könyvritkasággyűjtemény könyvritkaság gyűjtemény
könyvritkaság-gyűjtemény könyv ritkaság-gyűjtemény
- f) Melyik helytelen?
kulcscsont díszszázad észszerű nagygyűlés
- g) Milyen eredetű a „kollégium” jövevényszavunk?
német francia latin szláv
- h) Az alábbiak közül melyiket nevezik francia négyesnek?
egy tiltott szerencsejáték egy tánc egy négylovas fogat egy kártyajáték

(Csak az egyértelműen megadott válaszokért jár az 1-1 pont.)

15. feladat

(3)

Írjon olyan üdvözlőlapot, amelyikben csak magas vagy csak mély hangrendű magánhangzók szerepelnek! (Példaként bemutatunk egy verses üdvözlőt.)

Megfelelő szóhasználat (hangrend, szójelentések) 2 pont. A szöveg koherenciája a feladattal 1 pont

16. feladat

(12)

Rendezze táblázatba az alábbi szavakat szerkezetük és hangrendjük szerint!

öntözőkanna, mese, autó, alma, írás, öltöny, íróasztal, asztal, helyesírás, ürge, bika, napfény

Egyszerű szó			Összetett szó
Mély hangrendű	Magas hangrendű	Vegyes hangrendű	
<i>autó</i>	<i>mese</i>	<i>írás</i>	<i>öntözőkanna</i>
<i>alma</i>	<i>öltöny</i>	<i>bika</i>	<i>íróasztal</i>
<i>asztal</i>	<i>ürge</i>		<i>helyesírás</i>
			<i>napfény</i>

17. feladat

(5)

Képezzen melléknevet a következő szavakból! (Pl. fenomén – *fenomenális*)

hérosz: *heroikus*
 szatíra: *szatirikus*
 allegória: *allegorikus*
 régió: *regionális*
 ironia: *ironikus*

Csak a kifogástalan helyesírással írt változatokat szabad elfogadni.

18. feladat

(5)

Tagolja mondatokra és tegye ki a szükséges írásjeleket a következő szövegben!

A strucc a világ legnagyobb madara. **H**azája az afrikai szavanna. **R**epülni ugyan nem tud, de futni annál inkább. **Ó**ránként 50 km-es sebességgel is **N**övényszél és hűsítő is egyben. **A** struccpár egymást felváltva költi ki az óriási tojásokat.

(A helyesen leírt mondatokért jár 1-1 pont. Az első két mondat összetett mondatként is megjelenhet, akkor – vesszővel elválasztva – 2 pontot ér a helyesen írt mondat. A kettőspont helyett gondolatjel vagy vessző is elfogadható.)

19. feladat

(6)

Egészítse ki a mondatokat a zárójelben lévő igék megfelelő alakjával!

Ezt a színdarabot a színház legjobb színészei ... játsszák (játsszik)
 Holnap Feriék ... hozzák ... vissza a könyvet! (hoz)
 A tó ... vonzza ... a turistákat. (vonz)
 Gyerekek, a gyümölcsöt fogyasztás előtt mindig ... mossátok ... meg! (mos)
 Hagyjad, hadd ... edzzenek ... a gyerekek a pályán! (edz)
 A munkások még ma ... végezzék ... el az alapozást! (végez)

Csak kifogástalan helyesírással írt szavak fogadhatók el!

20. feladat

(5)

Képezze az alábbi igék megadott alakját!

ír (feltételes mód, jelen idő, E/3 személy, általános ragozás) ... *írna* ...
mond (feltételes mód, jelen idő, E/3 személy, határozott ragozás) ... *mondaná* ...
szik (feltételes mód, jelen idő, E/2 személy, általános ragozás) ... *innál* ...
fogódnak (feltételes mód, jelen idő, T/2 személy, általános ragozás) ... *fogódnának* ...
görget (feltételes mód, múlt idő, E/1 személy, határozott ragozás) ... *görgettem volna* ...

Csak kifogástalan helyesírással írt szavak fogadhatók el!

21. feladat

(10)

A következő szavak jelentéseit összekevertük. Töltse ki a táblázat második sorát! Írja be a cellákba a szóalakok jelentésének betűjelét!

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
j	c	i	e	d	h	b	g	a	f

- A) beleváló
- B) bele való
- C) balszélső
- D) bal szélső
- E) angolpark
- F) angol park
- G) nagyágyú
- H) nagy ágyú
- I) zöldasztal
- J) zöld asztal

- a) berendezési tárgy tárgyalásokon
- b) jelentős személyiség
- c) szokás beletenni valamit
- d) angol szokások szerint rendezett park
- e) bal oldalon, szélen lévő
- f) zöld színű asztal
- g) nagyméretű ágyú
- h) park Angliában
- i) labdarúgó posztja a pályán
- j) rátermett

22. feladat

(1)

Döntse el, melyik írásmód helyes! Húzza át a hibásat!

Kellemes Karácsonyi Ünnepeket!

Kellemes karácsonyi ünnepeket!

23. feladat

(1)

Írja le, mit küldene el rövid, tömör, legfeljebb hatszavas SMS-ben a felkészítő tanárának arról, hogy mit érzett a feladatlap megírása alatt – és most, hogy a végére ért!

A leírásnak megfelelő megoldásért adható pont.